

УДК 342.924

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2322>**В. Миколаєць,**

доктор юридичних наук,
професор кафедри приватного права
Державного податкового університету

Т. Мацелик,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного права
Державного податкового університету

Н. Новицька,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри приватного права
Державного податкового університету

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ДИТИНИ

Постановка проблеми та її актуальність. На сьогодні насильство є однією з гострих соціальних проблем. Жертвами насильства можуть ставати як жінки, так і чоловіки, а також діти, однак, за статистикою, переважна частина насильницьких дій спрямовується на жінок та дітей. Насильство не обмежується лише фізичними чи сексуальними діями, воно включає також дії психологічного та економічного характеру, зокрема, залякування, страждання, примус і позбавлення свободи, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування тощо. Насильницькі дії кривдника можуть бути спрямовані як на одного члена в сім'ї, так і усіх членів родини.

За даними Національної поліції України у 2021 році надійшло на 56% більше звернень щодо домашнього насильства, ніж у 2020. За 2021 рік до правоохоронних органів надійшло 326 тисяч заяв, в той час, як в 2020 – лише 209 тисяч. Також на 11% збільшилася кількість кривдників, які

перебувають на обліку в поліції. Минулого року правоохоронці склали на 10% більше адміністративних протоколів та ухвалили на 19% більше термінових заборонних приписів стосовно кривдників. В порівнянні, за 2017 рік до правоохоронних органів надійшло 110 тис. заяв, повідомлень про вчинення правопорушення та інші події, пов'язані з насильством в сім'ї [1]. Така фіксація зростання кількості звернень про вчинення домашнього насильства та посилення реагування органів поліції свідчить про те, що люди почали розуміти суть цієї проблеми і звертаються про допомогу, а отже, про довіру до правоохоронних органів і впевненість у змінах.

7 січня 2018 року набрав чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який містить низку позитивних змін в порівнянні з попереднім законом. Зокрема, розширено перелік осіб, на яких розповсюджує свою дію закон; передбачено створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства; розширено перелік суб'єктів, які здійснюють заходи

у сфері запобігання та протидії домашньому насильству тощо. Прикінцевими положеннями закону внесено зміни, зокрема, до ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). З 11 січня 2019 року набрали чинності зміни до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України.

Важливою подією стала ратифікація 20 червня 2022 року Стамбульської Конвенції, повна назва якої – «Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» від 11.05.2011 року. Україна, як одна з країн-авторок Стамбульської Конвенції, підписала її 07 листопада 2011 року, а ратифікувала тільки 20 червня 2022 року, ухваливши Закон України від 20.06.2022 № 2319-IX «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». Метою Стамбульської Конвенції є запобігання насильству, в тому числі домашньому, захист постраждалих осіб та притягнення до кримінальної відповідальності кривдників. Не звертаючи увагу на назву, необхідно зазначити, що норми Конвенції захищають не тільки жінок, а застосовуються до всіх жертв насильства (чоловіків і дітей будь-якої статі) в мирний час і в ситуаціях збройного конфлікту.

Незважаючи на всі кроки, зроблені урядом України для подолання проблеми насильства в сім'ї, ця проблема все ще залишається актуальною і широко розповсюдженою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи що питання домашнього насильства є міждисциплінарною проблемою, її дослідженням займалися учені з різних галузей знань – адміністративного права, кримінального права, кримінології, психології, соціології та інших. Питаннями протидії домашньому насильству

у вітчизняному законодавстві займаються такі науковці як О. Бандурка, А. Благ, Ю. Бітяк, О. Бойко, О. Бутько, Я. Бордіян, В. Головченко, Ю. Губаль, Є. Дубровська, Ф. Думко, О. Джужа, М. Євсюкова, Т. Журавель, Д. Заброда, Я. Квітка, О. Ковальова, О. Лазаренко, К. Левченко, Н. Кукшинова, С. Константінов, Х. Лисенко, В. Махотін, О. Мілорадова, О.Негодченко, О. Плужнік, О.Полковченко, О. Скакун, М. Тищенко, Я. Шевченко, Х. Ярмакі та інші. Однак в умовах нещоданні якісних змінах правового регулювання протидії та запобігання домашньому насильству, слід констатувати про відсутність досліджень з даної проблематики.

Метою статті є визначення особливостей адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства щодо дітей на підставі аналізу законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон) визначає домашнє насильство як діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [2].

Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється на таких осіб: 1) незалежно від факту спільного проживання: подружжя; колишнє подружжя; наречені; мати

(батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя); особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти; особи, які мають спільну дитину (дітей); батьки (мати, батько) і дитина (діти); дід (баба) та онук (онука); прадід (прабаба) та правнук (правнучка); вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка); рідні брати і сестри; інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука); діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими; опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя; 2) за умови спільного проживання – інші родичі, інші особи, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки [2].

Дитиною, яка постраждала від домашнього насильства є особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства. Таким чином, відтепер постраждалою дитиною вважається не лише дитина, стосовно якої вчинено ті чи інші правопорушення (коли насильство спрямоване безпосередньо на дитину), а й дитина, яка стала свідком (очевидцем) такого насильства. В разі, якщо постраждалою особою є дитина, будь-які дії, що вчиняються щодо неї, базуються на принципах, визначених Конвенцією ООН про права дитини, Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Європейською конвенцією про здійснення прав дітей і зако-

нодавчими актами України у сфері захисту прав дитини. Захист дитини з боку держави під час протидії домашньому насильству є пріоритетним напрямом держави, це засвічують міжнародні нормативні акти.

Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року стала основоположним європейським нормативно-правовим актом щодо захисту прав дитини, яку ратифікували майже всі держави, включно з Україною. За її положеннями в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Відповідно до ст. 19 Конвенції Держави-учасниці вживають всіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних і просвітніх заходів з метою захисту дитини від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого і брутального поводження та експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, з боку батьків, законних опікунів чи будь-якої іншої особи, яка турбується про дитину.

Такі заходи захисту мають включати ефективні процедури для розроблення соціальних програм з метою надання необхідної підтримки дитині й особам, які турбуються про неї, а також здійснення інших форм запобігання, виявлення, повідомлення, передачі на розгляд, розслідування, лікування та інших заходів у зв'язку з випадками жорстокого поводження з дитиною, зазначеними вище, а також, у випадку необхідності, для порушення початку судової процедури [3].

Конвенція передбачає перелік основних прав дитини, що виражаються в забезпеченні захисту прав дитини. Конвенція про права дитини

забезпечила перехід статусу дитини з об'єкта правовідносин на суб'єкт, який є особистістю, а не власністю держави чи батьків. Причому держави зобов'язані ставитись до особи, вік якої не встановлений, як до дитини, поки не буде встановлено інше.

Законодавство України у сфері протидії домашньому насильству передбачає чотири форми насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне. Варто зазначити, що домашнє насильство є складним феноменом, що найчастіше виражається поєднанням кількох сфер: фізичної, емоційної, економічної та сексуальної. Проявами фізичного насилля є штовхання, хапання, ляпаси, побиття, стусани, укуси, мордування та катування, піки, кидання предметів у бік жертви, примус до алкоголю, насильницьке утримання в приміщенні тощо. Проявами психологічного насильства є образи, крик, приниження, плітки, критика без підстав та у неприйнятній формі, заборона носити певний одяг, фарбуватися; заборона бачитись, спілкуватися з друзями, близькими, присоромлення, культивування комплексу меншовартості, спонукання до провини, невпевненості, страху, шантаж/погрози, переслідування, ізоляція. Проявами сексуального насилля слід вважати зґвалтування, в тому числі «зґвалтування у шлюбі», примус до небажаних статевих контактів, сексуальні домагання, дії сексуального характеру по відношенню до дитини: розбещення дітей, втягування дитини у зайняття дитячою проституцією або дитячою порнографією тощо. Що ж до проявів економічного насильства – ними є умисне позбавлення члена сім'ї житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які він має передбачене законом право, пошкодження, псування особистого майна, обмеження/позбавлення доступу до сімейного бюджету: повна звітність за витрачені гроші («все до копійки»), відбирання всіх зароблених грошей, економічна експлуатація/рабство,

заборона навчатись, заборона працювати, примушування до жебрацтва, тощо.

Будь-який вид насильства та його прояви призводять до деструкції особистості постраждалої дитини. Саме тому важливим є попередження домашнього насилля, в разі якщо таке насилля існує – його дієве виконання шляхом застосування мір відповідальності, як адміністративної, так і цивільно-правової та кримінальної, а також застосування програм перевиховання осіб, що вчинили насилля, зокрема програм для кривдників, передбачених законодавством про запобігання та протидію домашньому насиллю.

Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає відповідальність за вчинення домашнього насильства у ст. 173-2 «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування», зокрема за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, тобто умисного вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого [4]. За змістом норми стає очевидним, що законодавець не передбачає відповідальності за вчинення дій сексуального характеру, що становлять собою зміст сексуального насильства таких як: примус до небажаних статевих контактів чи інші дії сексуального характеру по відношенню до дитини: розбещення дітей, втягування дитини у зайняття дитячою проституцією або дитячою порнографією тощо. За вчи-

нення сексуального насильства щодо дитини кривдник несе винятково кримінальну відповідальність, передбачену ст. 152 та ст. 153 Кримінального кодексу України.

Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає і інші статті, що спрямовані на захист від насильства стосовно дітей. Так, ст. 180 КУпАП встановлює, що доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, особами, які їх замінюють, або іншими особами тягне за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ст. 184 КУпАП передбачає адміністративну відповідальність за невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей. Встановлено, що ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4].

З набранням чинності у 2018 році Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» у національне законодавство була введена концепція «дитина свідок – дитина постраждала від домашнього насильства». Така концепція передбачає, що дитина яка стала очевидцем домашнього насильства повинна бути визнана правоохоронними органами потерпілою від домашнього насильства [5]. Такі зміни у законодавство, зокрема, були пов'язані з імплементацією норм Конвенції Ради Європи «Про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». До 2018 року діти, які були очевидцями домашнього насильства не визнавались потерпілими від домашнього насильства, а тому і не могли отримати належний захист від нього.

Нині можемо констатувати про ріст судової практики що стосується притягнення кривдників до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства щодо дитини, зокрема і такої яка була очевидцем домашнього насильства.

Відповідно до даних Єдиного реєстру судових рішень на основі аналізу більш ніж 400 рішень за 2020 рік варто виділити 67 рішень українських судів, в яких під час розгляду справи було доведено вину особи у вчиненні адміністративного правопорушення за статтею 173-2 КУпАП – домашнє насильство, щодо дитини або у присутності дитини. Таким чином, із загальної кількості рішень суду, ухвалених у 2020 році про притягнення особи до відповідальності за статтею 173-2 КУпАП (домашнє насильство), 17% справ стосувалися дітей, постраждалих від домашнього насильства.

Варто зауважити, що у проаналізованих рішеннях суду у 77% (52 рішення) випадках кривдниками були чоловіки, а у 18% (12 рішення) жінки. В інших справах не вдалось ідентифікувати стать кривдника. У майже 15% відсотках справ, дитина, попри те, що насильство було вчинено у її присутності, не була визнана потерпілою стороною. Як правило, суди обмежувались формулюванням, яке містилось у протоколі про вчинення адміністративного правопорушення, а саме, що домашнє насильство було вчинене стосовно особи у присутності дитини [5].

Яскравим прикладом є постанова Амур-Нижньодніпровського районного суду міста Дніпропетровська від 21 серпня 2020 року (Справа № 199/5414/20), в якій суд зазначає: «11 серпня 2020 року близько 20 год. 20 хв. ОСОБА_2 за адресою: АДРЕСА_1, вчинив відносно своєї цивільної дружини ОСОБА_3 домашнє насильство, а саме: умисні дії що полягають в позбавленні житла, словесних образах, приниженні в присутності

неповнолітньої доньки ОСОБА_4, що спричинило емоційну невпевненість останньої, нездатність захистити себе та могло завдати шкоду її психічному здоров'ю» [6].

З рішення стає очевидним, що дитина є очевидцем домашнього насильства, проте судом вона не визнається як така, що постраждала від домашнього насильства. У питанні ідентифікації дітей як потерпілих від домашнього насильства є чіткі орієнтири Верховного суду України у справі № 753/19409/19 від 17 лютого 2021 року, у якій суд наголосив на важливості ідентифікації судом дітей, які стали свідками насильства, як постраждалих, навіть за відсутності такої ідентифікації з боку поліції. Невизначеність статусу дитини унеможливує правильне застосування судом Закону № 2229-VIII, що жодним чином не захищає постраждалих осіб від домашнього насильства та дій кривдника [7].

Висновки. Враховуючи позитивні зрушення в запобіганні та протидії домашньому насильству стосовно дітей, все ж залишаються питання, від вирішення яких буде залежати статистика випадків домашнього насильства. Зокрема, це питання ідентифікації дитини-очевидця домашнього насильства як потерпілого; питання обов'язкового призначення психологічної експертизи у справах, де дитина стала очевидцем домашнього насильства чи безпосередньо жертвою домашнього насильства та врахування її результатів.

Вкрай важливим є питання застосування санкцій за домашнє насильство. Серед найпоширеніших видів, що застосовується у 70–80% справ за вчинення домашнього насильства є штраф. Застосування такого виду покарання є вкрай неефективним, в тому числі, зважаючи на розмір штрафу. Така санкція впливає одночасно як на кривдника, так і на постраждалу особу, оскільки може сплачуватись із сімейного бюджету чи

з активів самої постраждалої особи. Більш ефективними в даному разі могли б бути виправні та громадські роботи, які б сприяли перевихованню та виправленню кривдника, запобіганню повторного вчиненню домашнього насильства. І врешті, Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачено як спеціальний захід щодо протидії домашньому насильству – направлення кривдника на проходження програми для кривдників. Така практика судів є невинуватою низькою – лише в одній справі, серед досліджених, винну особу направили для проходження програми для кривдників до Центру соціальних служб. Широке застосування судами цього спеціального заходу сприятиме запобіганню повторного вчинення домашнього насильства та виправленню кривдника.

Стаття присвячена дослідженню особливостей адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства щодо дитини на підставі аналізу норм внутрішнього та міжнародного законодавства, в тому числі новел законодавства у сфері запобігання та протидії домашнього насильства.

В статті розглянуті поняття домашнього насильства, форми та прояви домашнього насильства щодо дитини; перелік осіб, на яких розповсюджує свою дію законодавство у сфері запобігання та протидії домашнього насильства; статистика звернень і заяв до правоохоронних органів за захистом від проявів домашнього насильства. Широко досліджені нормативні акти, які передбачають статус дитини, яка постраждала від домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства та її права, що гарантуються та захищаються держа-

вою під час протидії домашньому насильству; досліджені положення законодавства, що передбачають адміністративну відповідальність за випадки економічного, психологічного, фізичного насильства та можливість застосування цих норм у випадках сексуального насильства. За допомогою онлайн-бази даних Єдиного реєстру судових рішень здійснено дослідження судової практики про притягнення кривдників до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства щодо дитини та виявлено позитивні і негативні аспекти застосування останньої. Наголошено на важливості ідентифікації судом дітей, які стали свідками насильства, як постраждалих, навіть у разі відсутності такої ідентифікації з боку правоохоронних органів. У висновках обґрунтована необхідність у вирішенні ряду питань від яких буде залежати статистика випадків домашнього насильства, зокрема застосування існуючих спеціальних заходів, що сприятиме запобіганню повторного вчинення домашнього насильства та виправленню кривдника – питання ідентифікації дитини-очевидця домашнього насильства як потерпілого; питання обов'язкового призначення психологічної експертизи у справах, де дитина стала очевидцем домашнього насильства чи безпосередньо жертвою домашнього насильства та врахування її результатів; питання застосування санкцій за вчинення домашнього насильства у вигляді штрафу як одного з поширених видів адміністративних стягнень та його низьку ефективність, натомість важливість застосування альтернативних видів адміністративних стягнень та необхідності більш широкого використання спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, передбачених

чинним законодавством, зокрема направлення особи для проходження програми для кривдників.

Ключові слова: домашнє насильство, форми насильства, постраждала дитина, кривдник, жертва насильства, адміністративна відповідальність.

Mykolaiets V., Macelyk T., Novytska N. Administrative responsibility for committing domestic violence against a child

The article is devoted to the study of the peculiarities of administrative responsibility for committing domestic violence against a child based on the analysis of the norms of domestic and international legislation, including new legislation in the field of prevention and counteraction of domestic violence.

The article discusses the concept of domestic violence, forms and manifestations of domestic violence against a child; the list of persons to whom the legislation in the field of prevention and counteraction of domestic violence applies; statistics of appeals and applications to law enforcement agencies for protection against manifestations of domestic violence. The normative acts, which provide for the status of a child who suffered from domestic violence in any form or became a witness (eyewitness) of such violence and his rights, which are guaranteed and protected by the state during the fight against domestic violence, have been widely researched; the provisions of the legislation, which provide for administrative responsibility for cases of economic, psychological, and physical violence and the possibility of applying these norms in cases of sexual violence, were studied. With the help of the online database of the Unified Register of Court Decisions, a study of judicial practice on bringing offenders to administrative responsibility for committing domestic violence against

a child was carried out and positive and negative aspects of the application of the latter were identified. The importance of court identification of children who witnessed violence as victims was emphasized, even in the absence of such identification by law enforcement agencies. The conclusions justify the need to solve a number of issues that will depend on the statistics of cases of domestic violence, in particular, the application of existing special measures that will contribute to the prevention of repeated acts of domestic violence and the correction of the offender - the issue of identifying a child who is an eyewitness to domestic violence as a victim; the issue of the mandatory appointment of a psychological examination in cases where a child has become an eyewitness to domestic violence or a direct victim of domestic violence and taking into account its results; the issue of applying sanctions for committing domestic violence in the form of a fine as one of the common types of administrative penalties and its low effectiveness, instead, the importance of applying alternative types of administrative penalties and the need for a wider use of special measures to combat domestic violence provided for by current legislation, in particular sending a person to undergo programs for offenders.

Key words: domestic violence, forms of violence, affected child, offender, victim of violence, administrative responsibility.

Література

1. У 2021 році українці на 56% частіше зверталися до поліції через домашнє насильство: веб-сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/01/13/247140/> (дата звернення: 05.07.2022).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 01.07.2022).

3. Конвенція про права дитини: міжнародний документ від 20 листопада 1989 року. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27 лютого 1991 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 03.07.2022);

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 03.07.2022);

5. Звіт за результатами моніторингу судової практики про вчинення домашнього насильства щодо дитини (стаття 173-2 КУпАП): веб-сайт. URL: <http://jurjem.com.ua/wp-content/uploads/2021/05/%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B8-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D1%83%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80-%D0%AE%D1%80%D0%A4%D0%B5%D0%BC.pdf> (дата звернення: 05.07.2022);

6. Постанова Амур-Нижньодніпровського районного суду міста Дніпропетровська від 21 серпня 2020 р., справа № 199/5414/20). URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/91092882?_ga=2.90790232.377756000.1658404854-1500804318.1630582485 (дата звернення: 06.07.2022);

7. Постанова Верховного суду України 17 лютого 2021 р., судова справа N 753/19409/19. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/C018134?ap=160> (дата звернення: 06.07.2022).